

РОЗДІЛ 1

Господиня Маленького зеленого будиночка

Міс Арунделл померла першого травня. Хоч хворіла вона й недовго, смерть її не викликала особливого подиву в маленькому провінційному містечку Маркет-Бейзінг, де вона мешкала з шістнадцятирічного віку. Адже Емілі Арунделл було добре за сімдесят, вона залишалася останньою зі своєї родини, що налічувала колись п'ятеро людей, а її слабке здоров'я було добре знане вже давно. Вона, власне, півтора року тому мало не померла від нападу тієї ж хвороби, що зрештою й убила її.

Та хоча смерть міс Арунделл нікого не здивувала — дещо інше таки стало несподіванкою. Її заповіт викликав найрізноманітніші емоції — подив, приємне хвилювання, глибокий осуд, лють, відчай, гнів і численні плітки. Тижнями та навіть місяцями в Маркет-Бейзінгу не говорили більш ні про що! Кожен висловився з цієї теми: від бакалійника містера Джонса, який

стверджував, що «кров не вода», до поштарки місіс Лемфрі, яка повторювала *ad nauseam*¹, що «щось за цим є, навіть не сумнівайтесь! От пом'янете мої слова».

Обговорення були ще цікавішими завдяки тому факту, що заповіт було складено аж двадцять першого квітня. Додайте до цього те, що близькі родичі Емілі Арунделл гостювали в неї саме напередодні, під час Великодніх свят, — і стане зрозуміло, що можна було висувати найскандальніші теорії, які вносили приємне пожвавлення в одноманітну повсякденність Маркет-Бейзінгу.

Була одна особа, щодо якої найпильніші підозрювали, що їй відомо про це більше, ніж вона бажає визнати. Це була міс Вільгельміна Лоусон, компаньйонка міс Арунделл. Однак Міс Лоусон стверджувала, що перебувала в такому самому невіданні, як і всі інші. Вона доводила, що була не менш приголомшена, коли зачитали заповіт.

Звісно, багато хто не повірив у це. Однак, хоч міс Лоусон насправді була такою необізнаною, як вона стверджувала, хоч ні, та лише одна людина точно знала,

¹ *Ad nauseam* — латинська сентенція, яка дослівно перекладається як «до нудоти» і використовується для опису аргументу, який триває надто довго (детально, нав'язливо, одноманітно) — образно, аждо виникнення «нудоти». (*Тут і далі прим. ред.*)

як воно все було насправді. Цією людиною була сама небіжчиця. За своєю давньою звичкою, Емілі Арунделл не надто базікала. Навіть адвокатуві вона ніяк не пояснювала власні мотиви, вдовольнившись тим, що чітко висловила свої бажання.

У цій скритності ховалася ключова риса характеру Емілі Арунделл. Вона була в усіх сенсах типовою представницею свого покоління. Із усіма притаманними йому чеснотами та недоліками. Вона була авторитарною й часто владною, але водночас і дуже сердечною. Язик у неї був гострий, але вчинки добрі. Зовні вона була сентиментальною, а внутрішньо — проникливою. У неї працювала низка компаньйонів, яких вона безжально принижувала, але до яких була дуже щедрою. А також вона дуже серйозно ставилася до родинних обов'язків.

У п'ятницю перед Великоднем Емілі Арунделл стояла в холі Маленького зеленого будиночка й давала різноманітні вказівки міс Лоусон.

Емілі Арунделл була колись гарною дівчиною, а тепер — гарною літньою жінкою, що добре збереглася, з прямою спиною та жвавими рухами. Жовтуватий відтінок її шкіри застерігав, що надто жирна їжа не мине для неї без сліду.

Міс Арунделл говорила:

— Отож, Мінні, куди ти їх усіх подінеш?

— Ну, я думаю — сподіваюся, правильно, — що доктора та місіс Таніос можна поселити в Дубову кімнату, Терезу — в Синю кімнату, а містера Чарльза — у Стару дитячу...

Міс Арунделл перебила:

— Тереза може зайняти Стару дитячу кімнату, а Чарльз — Синю кімнату.

— Ой, так, вибачте, я думала... Адже Стара дитяча кімната не така зручна...

— Вона чудово підійде Терезі.

За часів міс Арунделл жінки посідали друге місце. Значущими членами суспільства були чоловіки.

— Мені так шкода, що любенькі дітки не придуть, — сентиментально пробурмотіла міс Лоусон.

Вона любила дітей і зовсім не вміла ними керувати.

— Чотирьох гостей буде предостатньо, — відповіла міс Арунделл. — Хай там як, Белла страшенно балує своїх дітей. Їм ніколи навіть на думку не спадає робити те, що їм кажуть.

Мінні Лоусон пробурмотіла:

— Місіс Таніос — дуже віддана мати.

Міс Арунделл сказала з похмурих схваленням:

— Белла — хороша жінка.

Міс Лоусон зітхнула й мовила:

— Іноді їй, мабуть, дуже важко — жити в такому химерному місці, як Смірна.

Емілі Арунделл відповіла:

— Що посіяла — те й пожинає.

І, виголосивши цю вікторіанську істину, вона провадила далі:

— Я саме збираюся вийти, обговорити замовлення на вихідні.

— Ой, міс Арунделл, дозвольте мені. Адже...

— Маячня. Я краще сама сходжу. З Роджерсом потрібні міцні слова. Твоя біда в тому, Мінні, що ти недостатньо *рішуча*. Бобе! Бобе! Де він є, той собака?

Зі сходів примчав фокстер'єр. Він закружляв довкола своєї господині, коротко й уривчасто підгавкуючи, захоплено й очікувально.

Жінка з собакою разом вийшли з дверей будинку й короткою стежкою попрямували до воріт.

Міс Лоусон стояла на порозі й дурнувато посміхалася їм услід, із трохи розтуленим ротом. У неї за спиною пролунав уїдливі голос:

— Ті наволочки, які ви мені дали, міс, не однакові.

— Що? Яка ж я дурна...

Мінні Лоусон поринула назад у господарські клопоти.

Емілі Арунделл, разом із Бобом, королівською ходою прокрокувала головною вулицею Маркет-Бейзінга.

Це була страшенно королівська хода. У кожній крамниці, куди вона зазірала, власники квапилися її обслужити.

Вона була міс Арунделл із Маленького зеленого будиночка. Вона була «однією з наших найдавніших клієнтів». Вона була «із тих, старого гарту. Нині таких, як вона, небагато лишилося».

«Доброго ранку, міс. Чим можу вам допомогти? Недостатньо ніжне? Ой, вибачте, будь ласка. А мені здавалося — добряче філе... Так, звичайно, міс Арунделл. Як скажете... Ні, справді, мені б і на думку не спало посилати до *вас* Кентербері, міс Арунделл... Так, я про все подбаю, міс Арунделл».

Боб зі Спотом, собакою м'ясника, повільно кружляли один навколо одного, із нашорошеним хутром на холках, тихо погаркуючи. Спот був товстим собакою непоказної породи. Він знав, що йому не можна битися з собаками покупців, але дозволяв собі розповісти їм — чи принаймні натякнути, — який саме фарш він зробив би з них, якби йому це дозволили.

Боб, теж не з боязких, відповідав тим самим.

Емілі Арунделл різко кинула: «Бобе!» — і пішла далі.

В овочевому магазині відбулася зустріч небесних світил. Іще одна літня жінка, круглої статури, але з таким само королівським виглядом, мовила:

— Доброго ранку, Емілі.

— Доброго ранку, Керолайн.

Керолайн Пібоді поцікавилася:

— Очікуєте на когось із молодшого покоління?

— Так, усіх. Терезу, Чарльза та Беллу.

— Тож Белла вдома, ге? Із чоловіком?

— Так.

У цьому простому коротесенькому слові ховалося спільне знання цих двох жінок.

Бо Белла Бігґс, племінниця Емілі Арунделл, ви-йшла заміж за грека. А люди Емілі Арунделл, із тих, кого називали «людьми служби», просто не укладали шлюбів із греками.

Приховано-заспокійливо (адже, звісно ж, про це не можна було говорити відкрито) міс Пібоді мовила:

— Чоловік Белли метикуватий. *І ще* має чарівні манери!

— Манери непогані, — погодилася міс Арунделл.

Виходячи на вулицю, міс Пібоді запитала:

— А що там із заручинами Терези з молодшим Дональдсоном?

Міс Арунделл знизала плечима.

— Молодь нині така легковажна. Боюся, що це будуть доволі тривалі заручини — тобто якщо з цього взагалі щось вийде. У нього немає грошей.

— Але, звісно ж, у Терези є її власні гроші, — зазначила міс Пібоді.

Міс Арунделл сухо промовила:

— Неможливо, щоб чоловік забажав жити на гроші своєї дружини.

Міс Пібоді низько, хрипкувато засміялася.

— Тепер вони, здається, вже не проти. Ми з тобою вже застаріли, Емілі. От чого ніяк не можу збагнути — *що* те дитя в ньому знайшло. В одному з тих тюхтїв!

— Либонь, він розумний лікар.

— Те його *пенсне*, звичка цідити слова! У часи моєї юності ми б називали його недолугим!

Запала мовчанка — міс Пібоді занурилася у спогади, і в уяві в неї поставали образи хвацьких вусатих молодих парубків...

Вона зітхнула:

— Скажеш, щоб той молокосос, Чарльз, зазирнув до мене, якщо він приїде.

— Скажу, обов'язково.

І жіночки розійшлися.

Вони були знайомі вже майже п'ятдесят років. Міс Пібоді відомо було про деякі прикрі помилки в житті генерала Арунделла, батька Емілі. Вона точно знала, яким шоком для його сестер став шлюб Томаса Арунделла. І чудово уявляла негаразди, пов'язані з молодшим поколінням.

Але в розмовах цих двох леді ніколи не промайнуло жодного слова із жодної з цих тем. Вони обидві були поборницями сімейної гідності, родинної солідарності та вважали неприпустимим виносити сміття з хати.

Міс Арунделл пішла додому. Боб статечно крокував за нею. Емілі Арунделл визнала сама перед собою

те, в чому нізащо б не зізналася іншій людині, — своє невдоволення молодшим поколінням власної родини.

От, наприклад, Тереза. Вона не мала контролю над Терезою, адже та отримала свої власні гроші, коли їй виповнився двадцять один рік. Відтоді та дівчина нажила певної слави. Її світлини часто опинялися в газетах. Вона належала до молодого, яскравого, винахідливого лондонського гурту — гурту, що влаштовував химерні вечірки та час від часу опинявся в поліцейському відділку. Не такої слави бажала Емілі для Арунделлів. Власне, вона категорично не схвалювала спосіб життя Терези. Що ж до заручин тієї дівчини, вона трохи плуталася у власних почуттях. З одного боку, вона не вважала вискочку Дональдсона гідним однієї з родини Арунделл. З іншого боку, з тривогою усвідомлювала, що Тереза не стане тією дружиною, яка потрібна тихому сільському лікареві.

Зітхнувши, вона перейшла думкою до Белли. У Беллі неможливо було знайти жодного недоліку. Вона була хорошою жінкою, відданою дружиною й матір'ю абсолютно зразкової поведінки, надзвичайно нудною! Але навіть Беллу не можна було безоглядно схвалювати. Бо Белла вийшла заміж за іноземця — і не просто іноземця, а грека. В упередженій уяві міс Арунделл грек був нічим не кращим за аргентинця чи турка. Той факт, що доктор Таніос мав чарівні манери і, подекуди, був надзвичайно вправним професіоналом,

лише дужче налаштував стареньку проти нього. Вона не довіряла чарівності та компліментам. І з тієї ж причини їй також було важко любити двох дітей. Вони обоє вдалися зовні дуже схожими на батька — насправді в них не було нічого сінько англійського.

А ще ж Чарльз...

Так, Чарльз... Не було сенсу заплющувати очі на факти. Хай яким чарівним не був Чарльз, йому не можна було довіряти...

Емілі Арунделл зітхнула. Вона раптом відчула себе втомленою, старою, пригніченою...

Подумала, що їй уже недовго залишилося...

Думками повернулася до заповіту, який склала кілька років тому.

Спадщина слугам, благодійним організаціям, а найбільша частина її чималого статку має бути розділена порівну між цими трьома її живими родичами...

Їй і досі здавалося, що вона вчинила правильно і справедливо. Лише спало на думку, що варто з'ясувати, чи не існує якогось способу убезпечити частку Белли, щоб її чоловік до неї не дістався... Варто запитати в містера Первіса.

Вона повернула до воріт Маленького зеленого будиночка.

Чарльз і Тереза Арунделли прибули машиною, Таніюси — потягом.

Першими з'явилися брат із сестрою. Чарльз, високий і гарний, як завжди трохи глузливо мовив:

— Привіт, тітонько Емілі, як ви, дівчинко моя? Вигляд маєте пречудовий.

І поцілував її.

Тереза байдуже потерлася молодого щогою об її щоку, вкрити зморшками.

— Як справи, тітонько Емілі?

Емілі спало на думку, що в Терези не найкращий вигляд. Із-під яскравого макіяжу проглядало трохи змарніле обличчя зі зморшками навколо очей.

Вони випили чаю у вітальні. Белла Таніос, волосся якої пасмами вибивалося з-під модного капелюха, начепленого не на той бік, дивилася на свою кузину Терезу з жадібним прагненням розібратися й запам'ятати, у що вона одягнена. Так воно судилося в житті бідолашній Беллі — пристрасно любити одяг, не маючи жодного почуття стилю. Одяг Терези був дорогий і трохи химерний, і вона мала вишукану фігуру.

Белла, приїхавши до Англії зі Смірни, старанно намагалася відтворити елегантність Терези — в межах власних можливостей.

Доктор Таніос, високий бородатий чоловік із веселим обличчям, розмовляв із міс Арунделл. Голос у нього був теплий і глибокий — привабливий голос, який зачаровував слухачів навіть проти їхньої волі. Майже мимохіть, міс Арунделл також зачарувалася.

Міс Лоусон увесь час сіпалася. Вона підстрибувала, передавала тарілки, метушилася біля чайного столу. Чарльз, у якого були чудові манери, не раз уставав, щоб допомогти їй, але вона не висловлювала жодної вдячності.

Коли товариство, випивши чаю, пішло прогулятися садом, Чарльз пробурмотів своїй сестрі:

— Я не подобаюся Лоусон. Дивно, правда ж?

Тереза глузливо відповіла:

— Дуже дивно. Отож *знайшлася-таки* та одна єдина людина, здатна опиратися твоїй убивчій чарівності?

Чарльз привабливо посміхнувся і сказав:

— Добре, що це лише Лоусон...

У саду міс Лоусон, прогулюючись із місіс Таніос, взялася розпитувати її про дітей. Сірувате обличчя Белли Таніос засяяло. Вона перестала навіть стежити за Терезою. Розповідала охоче, жваво. Мері сказала таку *чудернацію* на човні...

Вона вважала Мінні Лоусон чудовою слухачкою.

Невдовзі з дому в сад провели світловолосого юнака з поважним обличчям у *пенсне*. Він здавався помітно збентеженим. Міс Арунделл чемно привіталася з ним.

Тереза мовила:

— Привіт, Рексе!

Вона взяла його під руку, і вони кудись побрели.

Чарльз скорчив гримасу. Він вислизнув, щоб поговорити з садівником, своїм давнім союзником.

Коли міс Арунделл увійшла назад до будинку, Чарльз грався з Бобом. Пес стояв нагорі сходів із м'ячиком у зубах, злегка помахуючи хвостом.

— Нумо, хлопче, — припрошував Чарльз.

Боб, присівши, повільно-повільно почав сунути м'яч до краю. Нарешті скинувши його вниз, він схопився на ноги, охоплений захватом. М'яч повільно скотився сходами. Чарльз піймав його і кинув назад. Боб спритно зловив іграшку ротом. І все повторилося спочатку.

— Це його звична гра, — пояснив Чарльз.

Емілі Арунделл усміхнулася.

— Він може це робити годинами, — сказала вона.

Відтак звернула до вітальні, і Чарльз пішов за нею. Боб розчаровано гавкнув.

Визирнувши у вікно, Чарльз сказав:

— Погляньте лиш на Терезу та її хлопця. Вони *така* дивна пара!

— Думаєш, Тереза це серйозно, справді?

— О, вона шаленіє від нього! — упевнено відповів Чарльз. — Дивний смак, але так воно є. Мені здається, що він дивиться на неї як на наочний посібник, а не як на живу жінку. Для Терези це щось нове. Шкода, що той хлопець такий бідний. У Терези смак до всього дорогого.

Міс Арунделл холодно мовила:

— Я жодних сумнівів не маю, що вона зможе змінити власний спосіб життя, якщо захоче! І, зрештою, в неї є власні доходи.

— Ге? Ой, так, так, звичайно.

Чарльз зиркнув на неї мало не з провинною.

Того вечора, коли всі зібралися у вітальні, чекаючи на вечерю, зі сходів долинув гуркіт і гучна лайка. Чарльз увійшов із розпашілим обличчям.

— Вибачте, тітонько Емілі, я спізнився? Той ваш пес мало не відправив мене в жахливий політ. Кинув свій м'яч угорі на сходах.

— Який неохайненький песик, — скрикнула міс Лоусон, нахилиючись до Боба.

Боб зневажливо поглянув на неї й відвернувся.

— Розумію, — сказала міс Арунделл. — Це вкрай небезпечно. Мінні, візьми той м'яч і прибери його.

Міс Лоусон квапливо вийшла.

За столом не говорив майже ніхто, крім доктора Таніоса. Він розповідав кумедні історії про своє життя в Смірні.

Спати полягали рано. Міс Лоусон, несучи клубки вовни, окуляри, велику оксамитову сумку та книжку, провела свою господиню до спальні, весело базікаючи.

— Справді *страшенний* веселун, той доктор Таніос. Такий *чудовий* співрозмовник! Не те щоб я собі хотіла такого життя... Кип'ятити воду, мабуть, увесь час... І, либонь, козяче молоко — нічого смачного...

Міс Арунделл різко кинула:

— Досить дурниць, Мінні. Ти сказала Еллен, щоб зайшла до мене о пів на сьому?

— О, так, міс Арунделл. Я сказала, що чаю не треба, але чи не думаєте ви, що варто було б... Знаєте, вікарій із Саутбриджа, страшенно праведний, ясно сказав мені, що зовсім не обов'язково голодувати...

Міс Арунделл знову перебила її.

— Я ніколи не їла перед ранковою службою і зараз не збираюся починати. А ти можеш робити, як знаєш.

— Та ні... Я не те щоб... Я впевнена...

Міс Лоусон розгубилася й засмутилася.

— Із Боба нашійник зніми, — сказала міс Арунделл.

Компаньйонка квапливо виконала наказ. Далі намагаючись догодити господині, вона зазначила:

— Такий *гарний* вечір. Здається, вони всі дуже *раді* бути тут.

— Пф-ф-ф, — сказала Емілі Арунделл. — Всі вони тут заради того, щоб щось отримати.

— О, міс Арунделл, любенька...

— Мінні, хороша моя, я можу бути ким завгодно, тільки не дурепою! Мені просто цікаво, хто з них першим зачепить цю тему.

Скоро в неї вже не залишалось сумнівів. Вони з міс Лоусон повернулися з ранкової служби за кілька хвилин по дев'ятій. Доктор і місіс Таніос були в їдальні,

а от двох Арунделлів ніде не було видно. Після сніданку, коли всі інші розійшлися, міс Арунделл сіла занотувати деякі рахунки в маленький записник.

Близько десятої в кімнаті з'явився Чарльз.

— Вибачте за спізнення, тітонько Емілі. Але Тереза ще гірша. Досі очей не розліпила.

— О пів на одинадцяту сніданок приберуть, — сказала міс Арунделл. — Я знаю, що зараз не модно турбуватися про слуг, але в *моєму* домі інші звичаї.

— Добре. Не зраджуймо традицій!

Чарльз узяв собі нирок і сів біля неї.

Посмішка в нього була, як завжди, дуже привабливою. Невдовзі Емілі Арунделл зрозуміла, що поблажливо всміхається йому. Підбадьорений цим знаком прихильності, Чарльз наважився.

— Послухайте, тітонько Емілі, вибачте, що турбую вас, але я в чортовій ямі. Чи не були б ви люб'язні мені допомогти? Сотні вистачило б.

Обличчя його тітки не вселяло надії. У її виразі проглядалося щось похмуре.

Емілі Арунделл не боялася говорити те, що насправді думає. І саме це вона й сказала.

Міс Лоусон, що метушилася в холі, мало не зіткнулася з Чарльзом, коли той вийшов із їдальні. Вона зиркнула на нього з цікавістю. А увійшовши до їдальні, побачила, що міс Арунделл сидить із дуже прямою спиною й розпашілим обличчям.